

§ 168. Відносини, які регулюються адміністративним правом. Кодекс України про адміністративні правопорушення

Адміністративне право регулює суспільні відносини, які виникають у процесі державного управління та у зв'язку зі здійсненням державними органами діяльності управлінського характеру.

Адміністративне право визначає основні принципи державного управління, виконавчо-розпорядчу діяльність, способи забезпечення законності та дисципліни у державному управлінні, урегульовує порядок управління окремими галузями народного господарства (промисловістю, аграрним сектором, транспортом, зв'язком тощо), культурою, освітою, наукою, адміністративно-політичною діяльністю, соціальним розвитком та ін.

Суб'єктами адміністративно-правових відносин можуть бути органи державної адміністрації, виконавчі органи місцевих рад, державні службовці, установи, організації, підприємства всіх форм власності, громадяни України, іноземці та особи без громадянства.

Основним нормативним актом у галузі адміністративного права, який визначає завдання законодавства щодо адміністративних правопорушень і адміністративну відповідальність, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) від 7 грудня 1984 р. (з часу прийняття до КУпАП внесено велику кількість змін і доповнень). У Кодексі правопорушення поділено за об'єктом посягань (сфера охорони праці, здоров'я, безпеки дорожнього руху тощо). У ньому подано систему органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, регламентується порядок провадження цих справ, а також виконання адміністративних стягнень.

Адміністративний проступок (правопорушення) — це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, на власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

Адміністративні правопорушення характеризуються та-кими ознаками:

це акти поведінки у вигляді дії або бездіяль-ності;

це протиправна поведінка, тобто поведінка, яка порушує норми адміністративного права;

вони завжди завдають певної шкоди особі, су-спільству;

це винувні діяння, що здійснюються умисно або з необережності.

У КУпАП передбачено, зокрема, такі види адміністра-тивних правопорушень:

у галузі охорони праці й здоров'я населення;

що посягають на власність;

у галузі охорони природи, використання природ-них ресурсів, охорони пам'яток історії та куль-тури;

у промисловості, будівництві та в галузі викорис-тання електричної і теплової енергії;

у сільському господарстві;

порушення ветеринарно-санітарних правил;

на транспорті, у галузі шляхового господарства і зв'язку;

у галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою;

у галузі торгівлі, фінансів і кустарно-ремісних промислів;

у галузі стандартизації, якості продукції та метрології;

що посягають на громадський порядок і громадську безпеку;

що посягають на встановлений порядок управління та ін.

Посадові особи підлягають відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані із недотриманням встановлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить у їх службові обов'язки. Це означає, що посадові особи несуть відповідальність не тільки за порушення таких правил своїми діями, але й за незабезпечення їх виконання тими особами, насамперед підлеглими.

Органами, що розглядають справи про адміністративні правопорушення, є органи внутрішніх справ, місцеві суди, виконавчі комітети селищних і сільських Рад, органи державних інспекцій, митні та інші уповноважені органи.

§ 169. Адміністративні стягнення та адміністративна відповідальність

За адміністративні правопорушення законодавство передбачає відповідальність у вигляді адміністративного стягнення, яке накладається компетентним органом у суворій відповідності до чинного законодавства і має на меті покарання особи, що скоїла правопорушення, є засобом матеріального, морального впливу, може мати форму тимчасового обмеження свободи і заподіяння порушникові інших незручностей та обмежень, встановлених законом. Покарання не передбачає приниження людської гідності або завдання особі фізичних страждань, воно має лише забезпечити поведінку громадян, що відповідає вимогам норм права і моралі.

Адміністративна відповідальність — це вид юридичної відповідальності громадян і посадових осіб, що полягає у застосуванні адміністративного стягнення до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.

До видів адміністративних стягнень, закріплених у КУпАП, належать:

попередження у письмовій формі;

штраф (має бути оплачений протягом не більш як 15 днів);

оплатне вилучення предмета, який став знаряддям скоєння або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, та грошей, одержаних внаслідок скоєння адміністративного правопорушення;

конфіскація предмета, який став знаряддям або об'єктом адміністративного правопорушення;

позбавлення спеціального права, наданого громадянину (на полювання, керування транспортними засобами тощо), на строк до трьох років;

виправні роботи на строк до двох місяців (відбуваються за місцем основної роботи

правопорушника з відрахуванням з його заробітної плати 20 відсотків у доход держави);

адміністративний арешт — відповідно до КУпАП застосовується у виняткових випадках за дрібне хуліганство, неповагу до суду та ін. Призначається місцевим судом чи суддею. Постанова суду (судді) про адміністративний арешт виконується негайно після її винесення. Винятковість такого заходу полягає у тому, що цей вид адміністративного стягнення застосовується за скоєння адміністративного проступку, який за своєю суспільною небезпечністю наближається до злочину. Адміністративний арешт передбачає позбавлення волі особи, на яку суддя наклав це стягнення, на строк до 15 діб. Особи тримаються під адміністративним арештом у спеціальних приймальниках або ізоляторах тимчасового тримання окремо від ув'язнених.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності передбачає визначену законом процедуру. Про скоєне правопорушення складається протокол, у якому мають бути зазначені: дата та місце його складання; дані про особу, яка склала протокол; місце, час скоєння і суть правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за це правопорушення; інші матеріали, не-обхідні для вирішення справи. Протокол підписується особою, яка його склала, порушником, а за наявності свідків і потерпілих — і цими особами. Протокол не складається у випадках, коли відповідно до законодавства адміністративний штраф накладається та стягується, а попередження фіксується на місці скоєння правопорушення. При сплаті штрафу порушникові видається довідка (квитанція) встановленого зразка. Протокол пред'являється уповноваженому органу (посадовій особі), яка розглядає справу про адміністративне порушення.

Справа розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За її відсутності справа може бути розглянута лише у випадках, коли є дані про своєчасне оповіщення особи щодо місця і часу розгляду справи. Законодавство передбачає випадки, коли присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. Справа розглядається відкрито. На цій стадії провадження орган (посадова особа) повинен з'ясувати: чи було скоєно адміністративне правопорушення; чи винна дана особа в його скоєнні; чи підлягає вона адміністративній відповідальності; чи є обставини, що пом'якшують або збільшують провину; чи мала місце матеріальна шкода; інші обставини, які б мали значення для правильного вирішення справи.

Розглянувши справу про адміністративне порушення, орган (посадова особа) видає постанову в справі. Її копія протягом трьох днів видається чи надсилається особі, щодо

якої винесено постанову. Постанова може бути оскаржена протягом десяти днів від дня її винесення.

Адміністративній відповідальності підлягають осудні особи, що досягли 16-річного віку. Адміністративний арешт до 15 діб до неповнолітніх осіб не застосовується.

Найпо-ширенішими видами адміністративних правопорушень серед неповнолітніх є дрібне хуліганство, дрібні крадіжки, безквитковий проїзд, пошкодження зелених насаджень, таксофонів, споруд комунального господарства, перехід проїжджої частини доріг у невстановлених місцях, порушення правил руху на велосипедах і мопедах.

Відповідальність за адміністративні правопорушення неповнолітніх до 16 років несуть їхні батьки, опікуни чи піклувальники.